

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І КУЛЬТУРИ

УДК 78.03+782/784

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2024-40-1>

Наталія Володимирівна Остроухова

ORCID: 0000-0002-4266-1283

кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри загального та спеціалізованого фортепіано
Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
pchela45@i.ua

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ГОЛОВНИХ ХОРМЕЙСТЕРІВ ОДЕСЬКОЇ ОПЕРИ

Мета роботи – висвітлити персоналії провідних українських хормейстерів, які вплинули на створення національного репертуару Одеського оперного театру – нині Одеського національного академічного театру опери та балету. **Методологія роботи:** в основі даної роботи лежить системний підхід як вираз діалектичного методу, що дозволяє поєднати і наблизити один до одного джерелознавчий історіографічний та аналітичний аспекти музикознавчого вивчення. **Наукова новизна роботи:** доведено значення персоніфікації як необхідної методологічної складової творчої практики Одеського оперного театру як українського національного театру. **Висновки:** Творча діяльність хорового колективу Одеської опери свідчить про те, що хор є однією з вагомих складових оперного та балетного репертуару театру. Діяльність хорового колективу не можна відокремити від діяльності Одеського оперного театру як музично-драматичного явища та художньо-інституціонального феномена. Дійсно, найважливішим завданням для себе театр вважає створення умов, за якими репертуарна політика колективу відповідала б статусу театру як національного. Ще одним підтвердженням значення Одеської опери як національного театру, є нова прем'єра, що відбулася 17 вересня 2022 року, – постановка опери українського композитора, випускника Одеської консерваторії Олександра Родіна «Катерина» в рамках найбільшого вітчизняного фестивалю, який проходить за часів війни. Висвітлено інноваційну творчість головних хормейстерів театру

Д. М. Загрецького, Л. М. Бутенка та В. Й. Регрута, які продовжили і розвинули традиції одеської хорової школи. На нашу думку, саме наявність в нинішній Одеській опері такого міцного хорового колективу на чолі з головним хормейстером ОНАТОБ В. Й. Регрутом, дозволило відбутися цій події і гідно продовжує досягнення хорового колективу, що були закладені Д. С. Загрецьким та Л. М. Бутенко.

Ключові слова: Одеський оперний театр, хормейстер, хоровий диригент, ансамблева культура, одеська хорова школа, українська опера, педагогічні традиції.

Ostroukhova Nataliia Volodymyrivna, PhD in Arts, Associate Professor, Professor at the Department of Common and Specialized Piano of the Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

A modern view at the creative personalities of the chief choirmasters of the Odesa Opera

Research objective. The purpose of the work is to highlight the personalities of the leading Ukrainian choirmasters who influenced the creation of the national repertoire of the Odesa Opera House – now the Odesa National Academic Theater of Opera and Ballet. **The methodology of the work.** the basis of this work is a systematic approach as an expression of the dialectical method, which allows combining and bringing together the source-based, historiographical and analytical aspects of musicological study. **Scientific novelty of the work.** the importance of personification as a necessary methodological component of the creative practice of the Odesa Opera House as a Ukrainian national theater is proven.

Conclusions. The creative activity of the Odesa Opera Choral Group shows that the choir is one of the important components of the theater's opera and ballet repertoire. The activity of the choir cannot be separated from the activity of the Odesa Opera Theater as a musical and dramatic phenomenon and an artistic and institutional phenomenon. Indeed, the theater considers the creation of conditions under which the repertoire policy of the group would correspond to the status of the theater as a national one to be the most important task for itself. Another confirmation of the importance of the Odesa Opera as a national theater is the new premiere that took place on September 17, 2022 – the staging of the opera by the Ukrainian composer, graduate of the Odesa Conservatory Oleksandr Rodin “Katerina” as part of the largest domestic festival, which takes place during the war. The innovative work of the theater's main choirmasters D. M. Zagretsky, L. M. Butenko and V. Y. Regrut, who continued and developed the traditions of the Odesa choral school. In our opinion, it is the presence in the current Odesa Opera of such a strong choral group led by the chief choirmaster of ONATOB V. Y. Regrut that allowed this event to take place and worthily continues the achievements of the choral group that were laid by D. S. Zagretsky and L. M. Butenko.

Key words: Odesa Opera House, choirmaster, choral conductor, ensemble culture, Odesa choral school, Ukrainian opera, pedagogical traditions.

Актуальність теми дослідження. Найстаріший в Україні Одеський оперний театр завжди займав центральне місце у культурному просторі держави. У 1812 році градоначальник Одеси Дюк де Рішельє запросив до Першого міського театру постійну італійську оперу. Виконувалися опери Дж. Паїзієлло, Д. Чімарози, Л. Керубіні, а потім Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті і Дж. Верді... Нові опери часто звучали незабаром після їх першої постановки на батьківщині, чому сприяли міжнародні зв'язки Одеси і одеситів. Перший міський театр зіграв важливу роль в становленні мистецтва опери, яка в Одесі розвивалася своїм шляхом.

У першій половині XIX століття виділилася спеціальна професія диригента для керування музичним колективом (ансамблем, хором, оркестром, оперною виставою) у процесі розучування і публічного виконання музичного твору [2]. Диригенти одеської італійської опери були освіченими музикантами і мали ще кілька спеціальностей – були скрипалями, композиторами, піаністами, викладали спів. Саме вони навчали хори, які займали чільне місце у операх, які виконувалися на той час в Одесі. До середини XIX століття функцію хормейстера виконував капельмейстер. Поява посади хормейстера в Україні пов'язана з розвитком хорового виконавства як самостійної галузі музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності. Тож хормейстер (від нім. *Chor* і нім. *Meister*), або хормайстер, або хоровий диригент – це керівник хорового колективу, диригент хору [14].

Виклад основного матеріалу. Серед керівників хору, які довгий час працювали в Одесі при антрепренерах і внесли свій вклад в театральну історію міста, згадаємо капельмейстера **Джованні Пагані** (?–?). Його найчастіше називали Іван Гіацінтовіч, він був «своїм», тому що з 1867 року працював хормейстером в італійській трупі антрепренера Дж. Фолетті. У 1870-і роки він був постійним капельмейстером одеського театру французької опери. І можна додати, що саме він керував його репертуарною політикою, основу якої склали оперні твори А. Адана, Ф. Буальдє, Л. Вассера, А. Грізара, Г. Доніцетті, Д. Обера, А. Тома... Заслугою диригента є і те, що він активно пропагував новий на той час жанр, його кращі зразки – оперети Ж. Оффенбаха, Ф. Ерве, Ш. Лекока, Ф. фон Зуппе... Дж. Пагані користувався авторитетом і одержував схвальні рецензії на свій

виконавський стиль. Здається, що саме завдяки диригенту, французький театр успішно працював в Одесі [10, с. 8–14].

Після відкриття нової будівлі Одеського міського театру протягом двох сезонів Дж. Пагані був капельмейстером одеської італійської опери антрепренера Дж. Сетова. Оркестр складався з 54 музикантів, хор – з 60 співаків. Відгуки рецензентів свідчать про те, що у першому сезоні Дж. Пагані практично виконував функції диригента і хормейстера. Так, до опери Ф. Галеві «Жидівка» він протягом двох місяців готував хори, які під досвідченою рукою Дж. Пагані явили бездоганний спів. В опері Дж. Меєрбера «Дінора» хори йшли дуже струнко, а виконання увертюри з хором за сценою ще раз підтвердило, що диригент Дж. Пагані – майстер. Маєстро вперше в Одесі здійснив постановки опери Дж. Верді «Отелло» (1890), з рідкісним прекрасним ансамблем виконав прем'єру опери Р. Вагнера «Тангейзер» (1891) тощо. У 1880–1890-х роках Дж. Пагані визнавали одним із провідних діячів музичної культури України, виконавській манері якого «були притаманні темпераментне диригування оркестром і хорами, уміння рельєфно відтворити красу музичних сюжетів» [1, с. 123].

Микола Лисенко. З ім'ям М. В. Лисенка пов'язана епоха становлення української професійної музики, музичної освіти та оперного театру в Україні. Український композитор, піаніст, диригент, педагог, збирач пісенного фольклору, засновник української класичної музики, Микола Віталійович Лисенко своєю творчістю був тісно пов'язаний з Одесою. Жанр української опери був представлений в Одесі творами Миколи Віталійовича Лисенка, які увійшли до «золотого фонду» національної музичної культури: «Утоплена» (1885) і «Наталка Полтавка» (1889) (перша постановка цих опер відбулася в Одесі), «Різдвяна ніч», «Енеїда» та дитяча опера «Коза-дереза». Виконувалися також «Запорожець за Дунаєм» С. С. Гулака-Артемовського, музична картина «Вечорниці» (один акт до драми Т. Г. Шевченка «Назар Стодоля») П. І. Ніщинського, «Катерина» М. М. Аркаса.

Прагнувши створити українську національну оперу, М. В. Лисенко працював для певного театру і певної трупі виконавців, які згодом стали відомі як Театр корифеїв. М. В. Лисенко входить до кола фундаторів національного музично-драматичного театру, беручи участь як диригент, хормейстер і автор опер «Наталка

Полтавка», «Різдвяна ніч», «Утоплена» тощо у виставах перших труп корифеїв української сцени [9, с. 95–101].

Нагадаємо, що 9 та 10 січня 1893 року в Одеському драматичному театрі відбувалися **концерти хору М. В. Лисенка**. Об'єднавшись з хором трупи М. Садовського, яка гастролювала тут протягом зимового сезону, артисти виконували кантату «Б'ють пороги» на слова Т. Г. Шевченка, народні пісні тощо. М. Лисенко диригував усіма творами. Концерти пройшли з великим успіхом. Майже всі номери були повторені на вимогу публіки. М. В. Лисенко удостоївся тривалих і гучних овацій. В рецензіях наголошувалося на тому, що Лисенко сформував не хор професійних співочих, а артистичний гурток молодих інтелігентних любителів обох статей. Як солісти виступали всі голоси: сопрано, контральто, тенор, баритон і бас. А це вже складає небувалу новину у концертних хорах. Потрібно віддати справедливість, що кожен привернув увагу прекрасним виконанням... Виконання хору вражало не тільки стрункністю та гармонійністю, але надзвичайною вдумливістю та вогнем... Багато хороших пісень виконалися під акомпанемент композитора і ці пісні справляли воістину чарівне враження [13, с. 418].

Часто зазначалося, що в українському репертуарі музична частина займає чільне місце. Так, капельмейстер В. Л. Малина, наприклад, за короткий термін з непрофесійних музикантів створив хор, який називали прикрасою трупи. Доброю школою для артистів хору було сценічне спілкування з такими майстрами вокалу, як П. Саксаганський, М. Садовська, Д. Мова, Ю. Росіна і ін.

Відкриття нової будівлі оперного театру відбулося 1 жовтня 1887 року. Це була перша будівля в Одесі і краї, яка була оснащена електрикою і забезпечена паровим опаленням. Для забезпечення стабільності в роботі театру у 1894 році був створений постійний оркестр під керівництвом головного капельмейстера Й. В. Прібіка (1853–1937). Влітку того ж року оперний хор Міського театру очолив **Акілла (Ахіллій Людвигович) Кавалліні** (1857, Італія–1932, Київ), який один сезон працював трупі Й. Сетова. Він був оперним хормейстером, диригентом, вокальним педагогом та антрепренером. Навчався в Італії, мав багатий досвід роботи у приватних антрепризах, від 1904 був хормейстером оперної трупи А. Церетелі та Київському театрі опери

та балету (1907–1916, 1926–1928 рр.). До 1914 організовував гастролі артистів Київської опери по Україні.

У 1916–1917 рр. А. Кавалліні очолював хор з 80 осіб одеської антрепризи О. І. Гомберга, яка виконувала понад 30 опер – відомі твори зарубіжних композиторів, а також нові для Одеси опери «Мадам Сен-Жен» У. Джордано та «Любов трьох королів» І. Монтемецці тощо. За визнанням критиків, хори та ансамблі були бездоганними, особливо вражало струнке виконання і хороша ансамблева культура хору [3]. Акілла Кавалліні працював у театрі і у 1919 році, коли були скасовані антрепризи і Одеській міській театр набув статусу державного.

Набирала сил молода державна опера, артисти якої брали участь у показових концертах. Прийнятий за конкурсом балет. Художня комісія оголосила прийом заяв у хор, що формувався при опері, за наявності гарного голосу, хоча б без будь-якої підготовки та знань. Буде дана можливість займатися паралельно з роботою в оперній студії, яка відкривається при опері, з кращими педагогічними силами.

Від 1920 року в Одеській консерваторії (відкрита у 1913 році) існували хорові класи, які очолював диригент і хормейстер Костянтин Костянтинович Пігров (1876–1962) [6]. Від серпня 1923 до 1959 р. (з перервою) в театрі працювала український хормейстер, концертмейстер, історик Іветта Львівна Співакова (1899–?). Від 1926 по 1938 рр. головним хормейстером театру був український оперний композитор і хоровий диригент, регент і педагог Павло Нілович Толстяков (1880–1938).

У 1926 р. Одеський державний театр отримав статус академічного. На посаду диригента був призначений випускник Київського музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка за класом М. А. Малька Микола Дмитрович Покровський (1901–1985). Музична освіта юнака починалася в капелі М. Д. Леонтовича, а згодом композитор довірив молодому хористу і своєму учневі місце диригента в хоровому колективі. Після трагічної загибелі Леонтовича, 20-ти річний Микола Покровський став керівником капели, яка отримала ім'я його вчителя [4]. В Одеському театрі від 1926 по 1933 рр. та 1945–1965 вже як головний диригент і художній керівник, він здійснив постановки цілої низки українських композиторів.

У другій половині ХХ сторіччя посаду головного хормейстера Одеської опери займають видатні українські музиканти, випускники Одеської консерваторії – нині Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової. Це **Дмитро Станіславович Загрецький** – головний хормейстер театру від 1955 по 1974 рр.; **Леонід Михайлович Бутенко** – головний хормейстер театру від 1974 по 2018 рр., **Валерій Йосипович Рєгурт** – головний хормейстер театру від 2018 року.

Дмитро Станіславович Загрецький закінчив Одеську консерваторію у 1949 році по класу К. К. Пігрова. У 1950–1955 роках був художнім керівником та головним диригентом хорової капели Одеської державної філармонії. Його ім'я стало відомо в країні та за її межами у 1957 році після виступу з хором Пігрова на VI Міжнародному фестивалі молоді і студентів, де консерваторський хор став лауреатом I-ї премії.

Заслужений діяч мистецтв України, професор, лауреат Міжнародних конкурсів Д. С. Загрецький як головний хормейстер театру здійснив постановки 33 опер, з них шість – українських композиторів. Опера О. Чижка «Броненосець «Потьомкін» (2-га редакція, 1956)¹ стала його першою і дуже успішною самостійною роботою, де безмірно виріс хоровий колектив. До безперечних достоїнств слід віднести масові сцени та хорові сцени. Під керуванням Д. С. Загрецького хори в класичних та сучасних операх запам'яталися сучасникам «бездоганної чистотою інтонації у виконанні, виразливістю та особливою повнокровністю образного рішення».

¹ Репертуар Д. С. Загрецького: Дж. Верді «Аїда» (1956, 1969), «Макбет» (1959), «Дон Карлос» (1962), «Ріголетто» (1968), «Травіата» (1969), «Трубадур» (1972); Р. Леонкавалло «Паяци» (1969); П. Масканьї «Сльська честь» (1958); Дж. Понкієллі «Джоконда» (1961); Дж. Пуччіні «Тоска» (1967), «Чіо-Чіо-Сан» (1970); Ш. Гуно «Фауст» (1962); Ж. Оффенбах «Казки Гофмана» (1967); С. Монюшко «Галька» (1962); О. Бородин «Князь Ігор» (1959, 1965); М. Глінка «Іван Сусанін» (1961); А. Рубінштейн «Демон» (1973); П. Чайковський «Мазепа» (1956), «Пікова дама» (1958), «Євгеній Онегин» (1970); С. Баневич «Белеет парус одинокий» (1969); Б. Кравченко «Жорстокість» (1968, 1970), «Лейтенант Шмидт» («Сутки перед казною») (1972); К. Молчанов «Заря» (1957); Свиридов «Патетична ораторія» (1967); Г. Шантир «Город юности» (1961); А. Буш «Джонни из Гвианы» (1973); В. Губаренко «Загибель ескадри» (1967), К. Данькевич «Назар Стодоля» (1960), М. Лисенко «Тарас Бульба» (1971), Г. Майборода «Арсенал» (1970), О. Сандлер «В степах України» (1959), О. Чижко «Броненосець «Потьомкін» (2-га редакція опери) (1956).

Поряд з Д. С. Загорецьким в театрі від 1959 по 1973 рр. успішно працював хоровий диригент і педагог, випускник Одеської консерваторії, заслужений артист України, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка Василь Васильович Кюсе (1925–1994) [16].

Д. С. Загорецький був одним із найвизначніших представників хорової культури, майстром хорового диригування. Його виконавській манері були властиві яскрава емоційність, виразність диригентського жесту. Висока вокально-хорова техніка поєднувалася з оригінальністю інтерпретацій, зокрема творів Д. Бортнянського, М. Березовського, М. Леонтовича. Важливе місце у репертуарі Д. Загорецького посідала хорова музика українських композиторів М. Лисенка, М. Леонтовича, Л. Ревуцького, С. Людкевича [5].

Вшановуючи пам'ять майстра, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової проводить конкурси його пам'яті.

У 1974 році головним хормейстером театру став Леонід Михайлович Бутенко (1948–2018) – видатний український хоровий диригент, заслужений діяч мистецтв України. Від 1972 року після закінчення консерваторії по класу Д. С. Загорецького працював у театрі, із колективом якого гастролював у Іспанії, Італії, Болгарії, Греції, Лівані, Румунії, Бельгії, Швейцарії. Від 1984 року Л. М. Бутенко викладав в Одеській консерваторії, був професором, кандидатом мистецтвознавства (2001), автором цілої низки робіт з питань музичного театру.

Вірним помічником головного хормейстера від 1976 року був Ігор Мефодійович Дідушок (1948–2018) – також випускник Одеської консерваторії, хормейстер, педагог, заслужений діяч мистецтв України (2007).

Провідною ідеєю Одеського оперного театру і характерною ознакою тих років стало освоєння класики й першопрочитання творів сучасних композиторів. Цю ідею активно втілював у життя головний диригент театру від 1976 по 1984 рр., народний артист Росії Борис Гнатович Афанасьєв. Це був час розквіту майстерності народних артистів України А. Бойка, А. Дуди, Л. Ширіної, М. Огренича, А. Капустіна, В. Тарасова, В. Васильєвої, Л. Шендрікової, Н. Баришевої, М. Петухова, заслужених артистів України Н. Шакуна, А. Макарова, П. Єрмоленка,

С. Яппарова, Т. Степанової, І. Лаврової, С. Горбачова та багатьох інших. Їх мистецтво виявлялося як у сучасних, так і в класичних операх та балетах.

Як головний хормейстер Л. М. Бутенко був співпоставником понад 60 вистав, де задіяний хор, з них – 14 творів українських композиторів², Хор театру завжди був прикрасою вистав і сприяв розкриттю образного рішення [7].

Неможна перерахувати схвальні рецензії практично до кожного спектакля. Головний диригент театру Олександр Самоліле, який започаткував традиції щорічного виконання у Страсну п'ятницю «Реквієму» Дж. Верді, наголошував на тому, що «Такі масштабні полотна, як Дев'ята симфонія (Бетховена) і «Реквієм» Верді, вимагають високої кваліфікації не лише оркестру, а й хорового колективу. Рівнем одеського хору, який виплекав

² Репертуар Л. М. Бутенка: Дж. Верді «Аїда» (1980, 1999, 2012), «Травіата» (1978, 1982), «Трубадур» (1990, 2006), «Ріголетто» (1992, 2003, 2006), «Бал-маскарад» (1977, 1998, 2008, 2010, 2012), «Отелло» (1990), Г. Доніцетті «Лючія ді Ламмермур» (2001, 2008), Р. Леонкавалло «Паяци» (1980, 2000), П. Масканьї «Сільська честь» (1995, 2007), Дж. Пуччіні «Богема» (1981, 1998, 1999, 2005), «Чіо-Чіо-Сан» (1989, 1996, 1999, 2003), «Флорія Тоска» (1992, 2002), «Турандот» (2010, 2011), Дж. Россіні «Шлюбний вексель» (1993), «Севільський цирюльник» (1996), «Подорож до Реймсу» (2007), Ж. Бізе «Кармен» (1984, 1987), Ш. Гуно «Фауст» (1990), Р. Вагнер Всесвіт Вагнера (Вечір оперних сцен) (2012), «Тангейзер» (2017), В. А. Моцарт «Дон Жуан» (1975, 2012), К. Орф «Карміна Бурана» (2013), Ш. Соколаї «Кроваве весілля» (1988), «Штраус-бал» (1996), М. Мусоргський «Борис Годунов» (1990), «Хованщина» (1981), С. Рахманінов «Алеко» (1977, 1994, 2000), М. Римський-Корсаков «Царева наречена» (1976), «Моцарт і Сальєрі» (1984), П. Чайковський «Пікова дама» (1974, 1979, 2013), «Євгеній Онегін» (1979), «Орлеанська дівка» (1983, 1993), «Юланта» (1987, 2008), Д. Чимароза «Таємний шлюб» (1985, 2000, 2003), Д. Кабалевський «Сім'я Тараса» (1982), Е. Колмановський «Білосніжка та сім гномів» (1988), В. Овчинников балет з хором «Війна і мир» (1887), А. Петров «Петро Перший» (1979), С. Прокоф'єв «Семен Котко» (1977, 1984), В. Рубін «Липнева неділя» (1975), А. Хачатурян балет з хором «Маскарад» (1882), Т. Хренников «В бурю» (1981), М. Аркас «Катерина» (1989, 2007), М. Волінський «Мойсей» (2002), В. Губаренко опера-балет «Вій» (1984, 2014), С. Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм» (1979), К. Данькевич балет з хором «Лілея, або Вернісаж Т. Г. Шевченка» (2002), М. Кармінський «Всього один день» (1987), Л. Колодуб «Незраджена любов» (1983), О. Красотов «Михайло Воронцов» (1994), М. Лисенко «Наталка Полтавка» (1985), «Пан Коцький» (1990), Г. Майборода «Арсенал» (1975), Ю. Рожавська «Казка про загублений час» (1977), В. Філіпенко опера-балет «Барвінок» (1995), Є. Юцевич «Кирило Кожум'яка» (1982).

і яким багато років керує Леонід Бутенко, можна пишатися. Його характеризують рівність звучання, точність і чистота інтонації, оперативність у засвоєнні нових творів» [15]. До цього списку додамо ще й виконання біблійної ораторії Ф. Мендельсона «Ілія».

У 2018 році посаду головного хормейстера Одеської опери посів **Валерій Йосипович Регрут** (нар. 1971) – український хормейстер, оперний співак (тенор) та диригент, заслужений діяч мистецтв України, доцент, кандидат мистецтвознавства, лауреат Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів.

На прикладі особистості В. Й. Регрута сьогодні можна наголосити на високому рівні освіти, яку отримує музикант в ОНМА імені А. В. Нежданової. Так, В. Й. Регрут закінчив Одеську державну (нині – Національна) музичну академію ім. А. В. Нежданової за спеціальностями: хорове диригування (1994 р., клас проф. Серебрі А. П.); оперно-симфонічне диригування (1999 р., клас проф. Д. Й. Сіпітінера); сольний спів (2001 р., клас проф. М. Л. Огренича); музично-виконавську аспірантуру Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової за спеціальністю «Спів» (2006 р., клас проф. В. В. Навротського) [11].

Свої знання він отримав можливість застосувати на практиці: від 2000 р. він є солістом, від 2011 р. – диригентом, від 2018 р. – головним хормейстером Одеського національного академічного театру опери та балету (ОНАТОБ). Валерій назавжди запам'ятав «Парад диригентів» у 2009 році, коли вердівська «Травіата» стала церемонією передачі палички від свого вчителя Давида Сіпітінера.

За роки роботи в ОНАТОБ він освоїв широкий репертуар, брав участь в постановці більш ніж 25 опер³. Веде активну концертно–гастрольну діяльність в Україні та за її межами (Німеччина, Нідерланди, Бельгія, Італія, Велика Британія, Шотландія, Польща та ін.)

³ Репертуар В. Й. Регрута: Дж. Верді «Травіата», «Ріголетто», «Трубадур», «Аїда», «Набукко»; Г. Доніцетті «Любовний напій», «Лючія ди Ламермур»; Р. Леонкавалло «Паяци»; П. Маскані «Сільська честь»; Д. Перголезі «Пані-служниця»; Дж. Пуччіні «Богема», «Мадам Баттерфляй»; Дж. Россіні «Севільський цирюльник»; В. А. Моцарт «Весілля Фігаро», «Дон Жуан»; Ж. Бізе «Кармен»; Р. Вагнер «Лоенгрін»; С. Рахманінов «Алеко»; М. Римський-Корсаков «Моцарт та Сальєрі»; П. Чайковський «Євгеній Онегін», «Пікова дама»; М. Аркас «Катерина»; М. Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм»; Л. Дичко «Різдвяне дійство»; О. Родін «Катерина».

Активна талановита й високопрофесійна робота головного хормейстера В. Й. Регрута продовжує славетні традиції колективу. Постійно опановуються нові твори. Фестиваль «Зимовий променад» у 2021 році був багато в чому був присвячений цьому колективу. Протягом трьох місяців було підготовлено три програми. Серед нових значних творів – «Коронаційна меса» В. А. Моцарта. Дуже ретельно проводилися репетиції малими групами і з кожним із вісімдесяти учасників хорового колективу театру. Глядачів порадували хорові номери з опер «Кармен», «Трубадур», «Тоска», «Сільська честь», «Набукко», «Аїда», «Запорожець за Дунаєм». Відбулася прем'єра концертного виконання опери Ж. Бізе «Шукачі перлів», а також музичних творів на сюжет «Ромео та Джульєтти», чекали свого часу барочна програма та сучасна музика Карла Дженкінса та Джона Раттера... Концерт «Хоровий вернісаж. Класична спадщина», присвячений пам'яті Леоніда Бутенка, Валерій Регрут називає творчий подарунок талановитим артистам нашого хору.

Нагадаємо, що нині у виконавському репертуарі В. Й. Регрута як соліста опери – більш **ніж 15 оперних партій**. Рецензенти відзначають його сильний тенор красивого тембру і чудову акторську роботу.

Є ще одна важлива грань творчого життя головного хормейстера одеської опери – його педагогічна діяльність в ОНМА імені А. В. Нежданової на кафедрах хорового диригування, оперно-симфонічного диригування та оперної студії. З 1996 року він продовжує традиції свого педагога А. П. Серебрі.

За роки викладання у ОНМА ім. А. В. Нежданової В. Й. Регрут підготував більш ніж 35 молодих спеціалістів та магістрів, які з успіхом працюють в Україні та за її межами. Серед вихованців є лауреати та дипломанти різноманітних хорових конкурсів, наприклад, Юрій Кучурівський – хормейстер ОНАТОБ, лауреат 2 премії Міжнародного хорового фестивалю-конкурсу «Південна Пальміра», кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хорового диригування ОДМА ім. А. В. Нежданової; Юрій Власополов – директор та викладач Одеської хорової школи ім. С. К. Крижановського та багато інших [8].

Висновки. Творча діяльність хорового колективу Одеської опери свідчить про те, що хор є однією з вагомих складових оперного та балетного репертуару театру. Діяльність хорового колективу не можна відокремити від діяльності Одеського оперного театру як музично-драматичного явища та художньо-інституціонального феномена. На думку М. Р. Черкашиної-Губаренко, «...театр, який має звання національного і є перлиною не лише чудового міста Одеса, повинен постійно включати у поле зору український музичний контекст, тобто грати і підносити українську музику» [15]. Дійсно, найважливішим завданням для себе театр вважає створення умов, за якими репертуарна політика колективу відповідала б статусу театру як національного.

Ще одним підтвердженням значення Одеської опери як національного театру, є нова прем'єра, що відбулася 17 вересня 2022 року, – постановка опери українського композитора, випускника Одеської консерваторії Олександра Родіна «Катерина» в рамках найбільшого вітчизняного фестивалю, який проходить за часів війни. Роботу над оперою, створеною за мотивами творів Тараса Шевченка, розпочали ще у 2020 році. Композитор працюючи над лібрето, розширив сюжет поеми «Катерина», додав до нього уривки різних творів Шевченка й включив до партитури опери тему обрядових свят. «Катерину» називають хоровою оперою, адже провідне значення у партитурі має хор [12]. На нашу думку, саме наявність в нинішній Одеській опері такого міцного хорового колективу на чолі з головним хормейстером ОНАТОБ В. Й. Регрутом, дозволило відбутися цій події і гідно продовжує досягнення хорового колективу, що були закладені Д. С. Загорецьким та Л. М. Бутенко.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Варварцев М. М. Пагані Джованні. Італійці в Україні (XIX ст.) : біогр. словник діячів культури. К. : Ін-т історії України НАН України, 1994. С. 123.
2. Гамкало І. Д. Диригентське мистецтво. / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL : <https://esu.com.ua/article-24362>
3. Гамкало І. Д. Кавалліні Ахілл (Ахіллії) Людвигович. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енцикло-

педичних досліджень НАН України, 2011. URL : <https://esu.com.ua/article-11992>.

4. Гамкало І. Д. Покровський Микола Дмитрович. Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. : <https://esu.com.ua/article-880203>

5. Загрецький Дмитро Станіславович. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Загрецький_Дмитро_Станіславович

6. Летичевська О. М. Пігров Костянтин Костянтинович. Енциклопедія Сучасної України. / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. : <https://esu.com.ua/article-884019>

7. Остроухова Н. В. Бутенко Леонід Михайлович. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. URL : <https://esu.com.ua/article-38274>

8. Остроухова Н. В. Інтерв'ю з головним хормейстером Одеської національної опери В. Й. Регрутом від 16.10.2022 р. Особистий архів автора.

9. Остроухова Н. В. Опері Миколи Лисенка на одеській сцені. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. № 2 (15) 2012 рік. С. 95–101.

10. Остроухова Н. В. Французський театр мадам Емілії Келлер в Одесі. Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник. Одеса : Астропринт, 2015. Вип. 21. С. 8–14.

11. Регрут Валерій Йосипович. URL : <https://odma.edu.ua/structure/regrut-valerij-josurovych/>

12. Родін Олександр, композитор і автор лібрето опери «Катерина». URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3569672-oleksandr-godin-kompozitor-i-avtor-libreto-operi-katerina.html>

13. Скорульська Р. Микола Лисенко. Дні і роки. Скорульська, М. Чуєва. Київ : Муз. Україна, 2015. 744 с. С. 418.

14. Хормейстер. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хормейстер>

15. Черкашина-Губаренко М. Олександру Самоїле розповів про масштабні плани оперного театру. 8 жовтня 2015, четвер. URL : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/shcho-sogodni-sluhayut-v-odesi>

16. Шпаковська Т. А. Кіосе Василь Васильович. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. URL : <https://esu.com.ua/article-6960>

REFERENCES

1. Varvartsev M. M. (1994). Pagani Giovanni. Italians in Ukraine (XIX century) : biographical vocabulary of the workers of culture. K. : Institute of the history of Ukraine NASU, 123.

2. Hamkalo I.D. (2007). Dyrhentske mystetstvo / Encyclopedia of Modern Ukraine / Editorial board: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskii, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. K. : The NASU institute of Encyclopedic Research. URL : <https://esu.com.ua/article-24362>

3. Hamkalo I. D. (2011). Cavallini Achilles (Achillii) Liudvigovych. Encyclopedia of Modern Ukraine / Editorial board: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskii, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. K. : The NASU institute of Encyclopaedic Research. URL : <https://esu.com.ua/article-11992.3>

4. Hamkalo I. D. (2023). Pokrovskiy Mykola Dmytrovych. Encyclopedia of Modern Ukraine / Editorial board. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. Kyiv : The NASU institute of Encyclopedic Research. <https://esu.com.ua/article-880203>

5. Zagreetskii Dmitro Stanislavovich. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Загрецький_Дмитро_Станіславович

6. Letychevska O. M. (2024). Pihrov Kostiantyn Kostiantynovych. Encyclopedia of Modern Ukraine / Eds. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. Kyiv : The NASU institute of Encyclopedic Research, URL : <https://esu.com.ua/article-884019>

7. Ostroukhova N. V. (2004). Butenko Leonid Mykhailovych. Encyclopedia of Modern Ukraine / Editorial board: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskii, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. K. : The NASU institute of Encyclopaedic Research. URL : <https://esu.com.ua/article-38274>

8. Ostroukhova N. V. (2022). The interview with the chief choirmaster of Odesa National Opera V. Y. Regrut dated. The personal archive of the author.

9. Ostroukhova N. V. (2012). Mykola Lysenko's Operas hybon the Odesa stage. Journal of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine 2 (15), 95-101.

10. Ostroukhova N. V. (2015). French theatre of Madame Emily Keller in Odesa. Musichne mystetstvo I kultura. Naukovy visnik. Odesa: Astroptint. 21, 8–14. [in Ukrainian].

11. Regrut Valerij Iosypovych. URL : <https://odma.edu.ua/structure/regrut-valerij-iosypovych/>

12. Rodin Oleksandr, composer and author of libretto of the opera “Kateryna”. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3569672-oleksandr-rodin-kompozitor-i-avtor-libreto-operi-katerina.html>

13. Skorulska R. (2015). Mykola Lysenko. Days and years. Skorulska, M. Chuieva. Kyiv : Mus. Ukraine, 744, 418.

14. The choirmaster. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хормейстер>

15. Cherkashina-Gubarenko M. (2015). Oleksand Samoylo was told about the large plans of the Opera House. URL : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/shcho-sogodni-sluhayut-v-odesi>

16. Shpakovska T. A. (2013). Kiose Vasyl Vasylovych. Encyclopedia of Modern Ukraine [Online] / Eds. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovsky, M. H. Zhelezniak [et al.] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. Kyiv : The NASU institute of Encyclopedic Research. URL : <https://esu.com.ua/article-6960>